

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 28 november 2024

Mål nr
Å 3500-24

PARTER

Klagande

BAG

Ombud och offentligt biträde: Advokat UB

Motpart

Kriminalvården

Slottsgatan 78

601 80 Norrköping

SAKEN

Överförande av straffverkställighet

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2024-04-11 i mål B 4624-24

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen förklarar att det krävs samtycke från BAG och medgivande från den behöriga myndigheten i Spanien för att översända Solna tingsrätts dom den 21 december 2023 i mål B 8637-23 till Spanien för erkännande och verkställighet där.

Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd rörande målet i övrigt, ändrar hovrättens beslut och upphäver Kriminalvårdens beslut den 24 januari 2024 (dnr 2023-23882-28) att översända domen, tillsammans med intyg, till Spanien för erkännande och verkställighet.

UB ska få ersättning av allmänna medel för biträdet åt BAG i Högsta domstolen med 10 155 kr. Av beloppet avser 6 124 kr arbete, 2 000 kr utlägg och 2 031 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

BAG har yrkat att Högsta domstolen ska upphäva Kriminalvårdens beslut att översända Solna tingsrätts dom i mål B 8637-23, tillsammans med intyg, till Spanien för erkännande och verkställighet.

Kriminalvården har motsatt sig att beslutet upphävs.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 6.

SKÄL

Bakgrund

1. BAG är medborgare i Spanien. Han har bott i Sverige sedan 2019.

2. Den 11 oktober 2023 dömdes BAG för bland annat grov våldtäkt till fängelse i sju år. I domen bestämdes att han skulle utvisas ur Sverige och förbjudas att återvända hit utan tidsbegränsning. Kriminalvården beslutade därefter att översända domen till Spanien för erkännande och verkställighet. Såväl domen som Kriminalvårdens beslut har fått laga kraft.

3. BAG dömdes på nytt den 21 december 2023 för grov våldtäkt och försök till rån. Brotten hade begåtts före domen den 11 oktober 2023. Brotten hade från början omfattats av åtalet enligt den första domen, men, på grund av att målsäganden då inte varit delgiven, avskilts för att handläggas separat. I domen angavs därför, med hänvisning till 34 kap. 1 § första stycket och 2 § brottsbalken, att brotten utgjorde nyupptäckt brottslighet, att ny påföljd bestämdes för denna brottslighet och att hänsyn tagits till påföljden enligt den tidigare domen. Påföljden bestämdes till fängelse i ett år och sex månader. Domen innehöll inget beslut om utvisning. Även denna dom har fått laga kraft.

4. Kriminalvården meddelade ett straffidsbeslut som omfattade båda domarna. Därefter beslutade Kriminalvården att översända också den andra domen för erkännande och verkställighet till Spanien. Det saknades samtycke från BAG och medgivande från den behöriga myndigheten i Spanien. Kriminalvården bedömde att varken samtycke eller medgivande krävdes eftersom BAG skulle utvisas ur Sverige efter avtjänat fängelsestraff.

5. Såväl tingsrätten som hovrätten har fastställt Kriminalvårdens beslut. Domstolarna har kommit fram till att domen från december 2023 kan översändas för erkännande och verkställighet till Spanien utan samtycke och medgivande, trots att den inte innehåller något beslut om utvisning. Domstolarna har bland annat hänvisat till att Kriminalvården har meddelat

ett straffidsbeslut som omfattar både den tidigare domen med utvisningsbeslutet och den nu aktuella domen, att huvudregeln är att åtal mot en tilltalad ska prövas i en rättegång, att de svenska bestämmelserna ska tolkas mot bakgrund av ett rambeslut och att rambeslutet synes ha ett vidare tillämpningsområde genom att det inte har något krav på att utvisningsbeslutet ska ha meddelats i domen.

Prövningstillståndet och prejudikatfrågan

6. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd beträffande frågan om det krävs samtycke från BAG och medgivande från den behöriga myndigheten i Spanien för att översända domen dit för erkännande och verkställighet. Frågan om prövningstillstånd rörande målet i övrigt har förklarats vilande.

7. Prejudikatfrågan är om de undantagsbestämmelser som finns från kraven på medgivande och samtycke är tillämpliga när den dömde utvisas ur Sverige genom ett beslut i en annan brottmålsdom än den dom som ska sändas över till en annan medlemsstat för att där erkännas och verkställas.

Den rättsliga regleringen

Den svenska lagstiftningen och rambeslutet

8. Lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen genomför ett rambeslut från 2008.¹ Reglerna syftar till att underlätta den dömdes sociala återanpassning. För att en dom ska få sändas över krävs som utgångspunkt

¹ Rådets rambeslut 2008/909/RIF av den 27 november 2008 om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på brottmålsdomar avseende fängelse eller andra frihetsberövande åtgärder i syfte att verkställa dessa inom Europeiska unionen.

därför såväl medgivande från den behöriga myndigheten i den verkställande staten som samtycke från den dömde. (Se 1 kap. 1 §, 2 kap. 1 § 3, 2 § första stycket och 3 § första stycket samt artiklarna 3.1, 4.1 c och 6.1 i rambeslutet.)

9. Rambeslutet innehåller vissa undantag från kraven på medgivande och samtycke. Om den dömde är medborgare i den andra medlemsstaten men inte bosatt där får domen sändas över dit, förutsatt att den dömde ska utvisas till den andra medlemsstaten på grund av ett beslut som ingår i domen eller i ett rättsligt eller ett administrativt beslut eller någon annan åtgärd som vidtas till följd av domen (se artiklarna 4.1 b och 6.2 b).

10. Undantagen är genomförda i svensk rätt genom att det i lagtexten anges att medgivande och samtycke inte krävs om den dömde är medborgare i den andra staten och efter verkställigheten av påföljden kommer att utvisas dit till följd av ”ett i domen meddelat beslut om utvisning” enligt 8 a kap. utlänningslagen (2005:716), se 2 kap. 2 § andra stycket 2 och 3 § andra stycket 2.

11. I den lagrådsremiss som föregick det svenska genomförandet hade undantagsbestämmelserna en vidare ordalydelse. Där fanns inget krav på att utvisningsbeslutet skulle vara meddelat i domen. Lagrådet angav emellertid att undantagsbestämmelserna borde utformas i närmare anslutning till rambeslutet och föreslog den ordalydelse som infördes i lagen. (Se prop. 2014/15:29 s. 177 f., 277 f. och 299.)

Närmare om tillämpningen av undantagen

12. Den svenska lagtexten är tydlig. För att undantagen om samtycke från den dömde och medgivande från den andra medlemsstaten ska vara tillämpliga krävs att den dömde kommer att utvisas till följd av ett i domen meddelat beslut. Att ”domen” syftar på den dom som ska sändas över till den andra medlemsstaten framgår av första stycket av respektive paragraf (se 2 kap. 2 § första stycket och 3 § första stycket).

13. Det bör inte komma i fråga att till nackdel för den dömde tolka lagtextens undantag från kravet på hans eller hennes samtycke mot ordalydelsen. Att Kriminalvården kan ha fattat ett straffidsbeslut som gäller flera domar saknar betydelse.

14. Som framgått är lagtextens undantag för när den verkställande statens medgivande inte krävs utformat på samma sätt som när det gäller undantaget från den dömdes samtycke; utvisningsbeslutet ska vara meddelat i domen. Systemet med erkännande och verkställighet bygger på att medlemsstaterna agerar lojalt i förhållande till varandra (jfr t.ex. p. 5 i ingressen till rambeslutet). Av den svenska lagtexten framgår tydligt, i linje med denna lojalitetsprincip, att det ska göras en prövning av om förutsättningarna är uppfyllda för att tillämpa undantaget om att den andra statens medgivande inte krävs. Att det är fråga om kriterier som ska vara uppfyllda och som ska prövas av den utfärdande staten framgår även av rambeslutet (se artikel 4). Även i detta avseende ska lagtexten tillämpas enligt sin ordalydelse.

15. Tilläggas kan att de aktuella undantagens genomförande i svensk rätt följer det svenska systemet att utvisning till följd av brott är en särskild rättsverkan av brott som ska beslutas av den domstol som handlägger brottmålet (se 8 a kap. 8 § utlänningslagen). Att rambeslutet ger utrymme för att medlemsstater kan ha andra system för hur utvisning till följd av brott regleras saknar betydelse för tillämpningen av den svenska lagstiftningen.

Slutsats

16. Slutsatsen är att om den dömde har utvisats ur Sverige endast genom ett beslut i en annan brottmålsdom än den som ska sändas över till en medlemsstat inom EU för att erkännas och verkställas där, krävs den dömdes samtycke och den verkställande statens medgivande. Undantagen från samtycke och medgivande förutsätter att beslutet om utvisning är meddelat i den dom som ska sändas över för erkännande och verkställighet.

Bedömningen i detta fall

17. BAG har inte utvisats ur Sverige genom ett beslut som meddelats i den dom som det överklagade beslutet om översändande gäller, dvs. Solna tingsrätts dom den 21 december 2023 (se p. 3). Undantagen från kraven på hans samtycke och medgivande från behörig myndighet i Spanien är därmed inte tillämpliga. Att Kriminalvården fattat ett straffidsbeslut som omfattar flera domar saknar betydelse.

18. Den i prövningstillståndet ställda frågan ska därför besvaras så att det krävs samtycke från BAG och medgivande från den behöriga myndigheten i Spanien för att översända domen dit för erkännande och verkställighet.

19. Vid denna utgång bör prövningstillstånd meddelas rörande målet i övrigt.

20. Eftersom det saknas förutsättningar att sända över domen för erkännande och verkställighet ska hovrättens beslut ändras och Kriminalvårdens beslut upphävas.

I avgörandet har deltagit justitieråden Gudmund Toijer, Dag Mattsson, Malin Bonthron, Christine Lager (referent) och Anders Perklev. Föredragande har varit justitiesekreteraren Dennis Andreev.